CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL

Adroddiad Blynyddol yr Arweinydd 24/25

Rhagair

Mae'n bleser gennyf gyflwyno fy adroddiad blynyddol ar gyfer 24/25. Mae'r themâu yn yr adroddiad hwn yn adlewyrchu fy mlaenoriaethau wrth gael fy ethol yn Arweinydd ym mis Medi y llynedd ac yn cyd-fynd gyda 6 amcan strategol y Cyngor sydd wedi eu nodi yng Nghynllun y Cyngor 2023 – 2028.

Mae'r cynnydd a nodir yn yr adroddiad hwn yn arwydd o arweiniad fy nghyd-aelodau, ymroddiad a gwaith caled staff y Cyngor a chydweithrediad cymunedau'r Ynys a rhanddeiliaid allweddol. Mae fy niolch yn fawr iddynt i gyd.

Llwyddwyd i sicrhau cynnydd er gwaethaf sefyllfa ariannol heriol iawn eto eleni. Bu'n rhaid goresgyn bwlch ariannol sylweddol ac fel mewn blynyddoedd blaenorol rydym wedi canolbwyntio ar geisio sicrhau cydbwysedd teg rhwng amddiffyn gwasanaethau allweddol, toriadau i rhai gwasanaethau a codi'r Dreth Gyngor. O dan yr amgylchiadau heriol hyn, rwy'n hynod falch o'r gwaith da ac arloesol mae'r Cyngor yn ei wneud i amddiffyn a chefnogi trigolion a chymunedau lleol.

Addysg

Datblygiadau Newydd
Mae wedi bod yn flwyddyn o newid yn y byd addysg, gyda threfniadau ar waith i fewnoli consortia Gwasanaethau Gwella Ysgolion rhanbarthol. Yn lleol rydym wedi gweld newid o ran penaethiaid newydd mewn 1 ysgol uwchradd a 3 ysgol gynradd, ac wedi croesawu Cyfarwyddwr newydd i'r Gwasanaeth Dysgu yn Mawrth 2025. Fe agorwyd Uned Graig Fach yn Ysgol y Graig ym Mehefin 2024 ac mae disgyblion, staff ac ymwelwyr yn hapus iawn gyda'r adeilad newydd. Braf yw gweld plant yr ynys yn derbyn cyfleon addysgu mewn adeiladau modern.

RAAC
Mae'r gwaith atgyweirio adeiladau yn cynnwys RAAC yn ysgolion Uwchradd Caergybi a David Hughes wedi cwblhau. Mae llawer o wasanaethau'r Cyngor wedi cydweithio yn effeithiol er mwyn sicrhau bod yr ysgolion yn parhau i ddarparu addysg a chefnogi dysgwyr. Mae ein diolch yn enfawr i'r Penaethiaid, staff, disgyblion a'u teuluoedd am gydweithio'n agos gyda ni fel Awdurdod ar adeg anodd iawn.

Estyn
Yn ystod 2024 roedd proffil Estyn Môn yn bositif. Mae'r gwaith arferol o sicrhau ansawdd addysgol a llesiant disgyblion yn parhau i gael ei gynnal gan ysgolion a hoffwn ddiolch i'r holl staff yn ein ysgolion ac yn y Gwasanaeth Dysgu am sicrhau'r llwyddiant.

Grantiau
Derbyniwyd grant gwerth £400,000 gan Chwaraeon Cymru ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) a alluogodd y Cyngor i gynnal gwaith mewn sawl ysgol er mwyn cefnogi dysgwyr ag ADY i gynyddu hygyrchedd, hyrwyddo arfer cynhwysol a chefnogi dysgu a lles disgyblion. Llwyddwyd agor cae maint bychan 2G a cae maint bychan 3G gyda llifoleuadau yn Ysgol Uwchradd Bodedern.

Ysgolion Bro
Mae 3 swyddog wedi bod yn ffocysu eu gwaith eleni yn ardaloedd Caergybi, Llangefni ac Amlwch drwy wneud mwy o waith cymunedol. Gyda mwy o gyllideb y flwyddyn ariannol nesaf, mae bwriad cyllido swyddog ychwanegol.

Ysgolion Iach
Mae cynnydd wedi bod i'r tîm Swyddogion Ysgolion Iach. Mae'r tîm yn cefnogi ysgolion yr Ynys gyda unrhyw agwedd o iechyd a lles, gan gynnwys ymagwedd ysgol gyfan tuag at iechyd meddwl. Mae'r tîm hefyd yn arwain ar waith Urddas Mislif sydd wedi mynd o nerth i nerth ar draws yr ynys.

Y Gymraeg mewn Addysg
Rydym yn ein trydydd-flwyddyn o'r Cynllun Strategol y Gymraeg Mewn Addysg 2022-32. Mae Ysgolion sydd wedi gofyn ac angen mwy o gefnogaeth gyda darpariaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg i gyd gyda Grwpiau Prosiect dan arweiniad yr uwch Rheolwr. Mae'r grwpiau yma yn cyfarfod pob hanner tymor ac yn cynnwys llywodraethwyr, Uwch swyddog, Arweinydd y Ganolfan Iaith, Swyddog Siarter iaith a Phenaethiaid. Mae 3 ysgol yn rhan o'r cynlluniau ar hyn o bryd.

Canolfannau Iaith
Mae'r Ganolfan iaith yn gwbl weithredol dros 2025-2026. Yn ystod tymor yr haf bydd aelodau'r Ganolfan yn ymweld â chyn-fyfyrwyr a chefnogaeth ol-ofal ar draws yr ynys. Yn ychwanegol bydd aelodau'r Ganolfan yn cynnal dosbarth trochi i flwyddyn 6 dalgylch Caergybi fel rhan o waith cefnogi Addysg Cyfrwng Gymraeg yn y dalgylch a sicrhau fod plant yn meddu a'r hyfedredd yn yr iaith cyn cychwyn yn yr uwchradd. Mae Uwch Swyddog wedi gweithio ar becyn i Hyrwyddo Addysg Cyfrwng Cymraeg yn ddiweddar ac yn ymgysylltu gyda Llywodraeth Cymru, Siroedd Eraill a'r fforwm iaith i gydweithredu'n effeithiol.

Oriel Môn
Mae'r Oriel wedi bod yn llwyddiannus gyda cais achredu unwaith eto eleni ac mae'r gwasanaeth yn parhau i fonitro a sicrhau eu bod yn llwyddo i gadw'r statws achrediad. Mae pecynnau addysgol a pecynnau digidol sydd ar gael i ysgolion wedi eu hadolygu, ac mae'r nifer o ymwelwyr i'r Oriel yn parhau i gynyddu gyda nifer o arddangosfeydd wedi bod yn boblogaidd iawn.

Archifau
Mae'r archifdy yn parhau i berfformio'n dda, ac mae adborth ymwelwyr o arolygon pellter blynyddol yr archifdy wedi bod yn gadarnhaol. Mae nifer yr ymwelwyr i'r archifdy yn parhau i gynyddu yn dilyn cyfnod ansicr ar ôl covid.

Llyfrgelloedd
Mae ffigurau defnydd wedi cynyddu eto eleni yn y llyfrgelloedd a hefyd ar y fan teithiol a'r gwasanaeth cartrefi. Mae'r gwasanaeth wedi parhau i weithio gyda phartneriaid i ddatblygu arlwy o gyfleoedd dysgu sydd ar gael i oedolion yn eu cymunedau. Cyflwynwyd cais

llwyddiannus am grant i'r Gronfa Ffyniant Cyffredin sydd wedi galluogi'r gwasanaeth i gynnal cyfres llwyddiannus o ddigwyddiadau a gweithgareddau i blant, pobl ifanc ac oedolion. Cynhaliwyd dros 150 o ddigwyddiadau gyda dros 4000 o bobl.
Fe wnaeth y Grant hefyd ein galluogi i adnewyddu cyfleuster storio yn Llyfrgell Llangefni i greu lle croesawgar y gellir ei ddefnyddio gan y gymuned a sefydliadau i gynnal digwyddiadau a gweithgareddau. Cafodd 25 o ddigwyddiadau a gweithgareddau eu cynnal gyda 388 o gyfranogwyr.

Gofal Cymdeithasol a Llesiant

Uned Cefnogi Teuluoedd
Mae Asesiad Digonolrwydd Chwarae wedi ei gwblhau a swydd drwy arian Gronfa Ffyniant Gyffredin wedi cryfhau cydlyniant ar draws y Cyngor a phartneriaid allanol. Mae rhaglenni Llywodraeth Cymru megis Dechrau'n Deg a Chymorth Rhianta ar gyfer Datrysiadau y Tu allan i'r Llys yn parhau i gefnogi ein teuluoedd bregus. Mae rhaglenni rhiantu ar gael i rieni a gofalwyr ar draws yr Ynys a nifer o staff y Cyngor a phartneriaid wedi derbyn hyfforddiant yn y rhaglen flaengar "Triple P" er mwyn cefnogi teuluoedd o'r cychwyn cyntaf. Rhaglenni gofal plant yn parhau i gefnogi rhieni gyda lleihau costau gofal plant a mynediad i waith, megis Y Cynnig Gofal a Gofal Plant 2 oed.

Cartrefi Clyd
Erbyn hyn rydym wedi buddsoddi mewn 4 cartref clyd ac yn buddsoddi mewn cynllun ysbaid er mwyn cefnogi gofalwyr. Mae'r unedau i gyd yn cael eu rheoli gan dîm bach o staff sy'n sicrhau y rhoddir gofal o'r ansawdd gorau i'r plant sy'n byw yno. Rydym bellach yn chwilio am ein Cartrefi Clyd nesaf ar Ynys Môn ac yn ceisio am fwy o arian grant i gyllido'r prosiectau.

Dull Integredig Cefnogi Addysg Plant Mewn Gofal (PMG)
Mae pob plentyn oedran ysgol (3-15 oed) yn cael asesiad "Motional" fel rhan o'u Cynllun Addysg Personol (CAP) lle mae posib mesur cynnydd yn erbyn dull sydd yn wybodus o drawma. Mae safon y CAP yn dda neu yn dda iawn gyda ymweliadau gwirio ansawdd yn digwydd yn dymhorol gyda syrjeri galw heibio i ysgolion. Dathlwyd diwedd cyfnod blwyddyn 11 ar gyfer ein plant gyda Prom llwyddiannus ac haeddiannol yn Chateau Rhianfa.

Maethu Cymru
Mae'r tîm yn parhau i weithio ar y cyd â Maethu Cymru ac awdurdodau lleol Cymru mewn perthynas â recriwtio a chadw gofalwyr maeth. Mae nifer o ddarpar ofalwyr maeth newydd yn y broses o asesu a gobeithio y byddant yn cael eu cymeradwyo yn ddiweddarach eleni.

Rhyddhau Gorchmynion Gofal
Mae'r Gwasanaeth wedi defnyddio Grant Llywodraeth Cymru i leihau nifer y plant sy'n destun gorchmynion gofal ac wedi'u rhoi gyda rhieni'n ddiogel. Mae hyn wedi arwain at ostyngiad o dros ugain o blant mewn gofal cyhoeddus dros gyfnod o ddeunaw mis.

Gwasanaeth Ieuenctid & Ymgysylltu
Mae'r ddarpariaeth Caffi Clwb Ieuenctid "Hive" wedi datblygu ymhellach gyda oddeutu 40 o bobl ifanc 14-16 oed yn mynychu yn wythnosol – hwn yn ychwanegol i'r clybiau ieuenctid arferol. Mae'r lleoliad wedi bod yn atyniad diogel gyda ffocws ar llesiant, datblygu sgiliau, datblygu perthnasau iach a chydweithio gyda phartneriaid lleol fel yr Heddlu. Yn ogystal mae

Gweithwyr Ieuenctid Ysgolion wedi datblygu rhaglen “Llwyddo” o fewn y maes llesiant ac iechyd meddwl – cwrs 12 wythnos wedi ei dargedu gyda achrediad Agored Cymru sydd yn gwneud defnydd o’r dull Virtual Reality hefyd. Mae’n cael ei gynnig ar draws y 5 Ysgol Uwchradd ac yn cyfrannu at fframwaith gymwysterau pobl ifanc.

Rhaglen Newydd Grymuso Ieuenctid
Mae rhaglen beilot yn Ysgol David Hughes yn gweithio gyda 8 o dysgwr 11-16 dros 12 wythnos. Mae'n gwricwlwm strwythuredig sydd wedi'i gynllunio i rymuso pobl ifanc â sgiliau bywyd hanfodol mewn gwytnwch, rheoleiddio, myfyrio, hyder, cymhelliant a datblygu eu deallusrwydd emosiynol yn unol â'n fframwaith trawma.

Ynys Sy’n Wybodus o Drawma
Mae 750 o unigolion ychwanegol wedi derbyn hyfforddiant sylfaenol ac arbenigol o dan y cynllun ac erbyn hyn mae 70% o rieni maeth yr awdurdod yn gymwysedig gyda’r Tystysgrif cyntaf ym Mhrydain yn cael ei ddatblygu a’i weithredu yn Ynys Môn. Cynhaliwyd y cwrs cymunedol cyntaf mewn Ynys Sy’n Wybodus o Drawma a mynychodd 27 o bartneriaethau allweddol.

Datblygiad Proffesiynol Virtual Reality
Mae’r Gwasanaeth wedi buddsoddi mewn pecyn hyfforddiant VR ar gyfer codi ymwybyddiaeth o trawma a hefyd meysydd penodol megis cyffuriau a phobl ifanc yn defnyddio cyllyll. Mae’r dull yma wedi profi yn llwyddiannus gyda 100 wedi mynychu ac sawl awdurdod wedi mynegi diddordeb. Mae 15 aelod o staff wedi eu uwch sgilio ar gyfer cyflwyno rhaglen am y 6 mis nesaf.

Ymweliad Gwiriad Gwella – Gwasanaethau Oedolion
Ym mis Medi 2024, cafwyd ymweliad gan Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) - Gwiriad Gwella, yn dilyn yr Arolygiad Gwerthuso Perfformiad ym mis Hydref 2022. Roedd casgliadau’r ymweliad yn gadarnhaol:

1. Mae tîm arwain cryf yng ngwasanaethau oedolion Cyngor Sir Ynys Môn sydd wedi cyflwyno newidiadau cadarnhaol a'u rhoi ar waith.
2. Mae'r ymarferwyr yn disgrifio aelodau'r tîm arwain fel unigolion gweladwy, hygyrch a chefnogol.
3. Mae mwy o sefydlogrwydd yn y timau staff, ac ymhlith timau'r darparwyr cymorth cartref a chartrefi gofal.
4. Mae'r gwasanaeth wedi parhau i elwa ar gymorth corfforaethol a gwleidyddol. Mae'n hanfodol bod hyn yn parhau, er mwyn sicrhau bod y cynnydd a wneir yn cael ei gynnal, a bod y meysydd y mae angen eu gwella ymhellach yn cael cefnogaeth ac adnoddau digonol.

Gwasanaethau dydd
Mae gwneud defnydd gwell o adnoddau cymunedol er mwyn annog integreiddio yn y gymuned yn flaenoriaeth ar gyfer y gwasanaeth Anableddau Dysgu. Mae’r gwasanaeth wedi rhoi cynnig ar ddefnyddio Hybiau Cymunedol, ac wedi cwblhau ymarferiad ymgysylltu yn ardal Caergybi. Mae’r adborth gan bawb a oedd yn bresennol wedi bod yn gadarnhaol. Mae pobl yn gwerthfawrogi eu bod yn cael cynnig amrywiaeth o weithgareddau ac mae hynny’n arwain at brofiadau gwell a mwy o ddewis a rheolaeth yn eu bywydau. Er mwyn gwireddu’r weledigaeth hon ar gyfer Gweithgareddau Dydd, mae’r awdurdod wedi cymeradwyo proses drawsnewid mewn perthynas â darpariaeth yn y gymuned, gan symud adnoddau o ganolfan Morswyn i hwyluso’r gwaith o ddatblygu adnoddau cymunedol ymhellach. Yn ogystal â hyn, rydym wedi buddsoddi mewn gwella’r ddarpariaeth bresennol, gan gynnwys cyfleusterau awyr agored yn Gors Felen. Roedd hyn yn cynnwys datblygu mannau saff, a gardd synhwyraidd.

Byw a chefnogaeth
Mae gan y gwasanaeth gynlluniau uchelgeisiol i drawsnewid a diweddaru opsiynau llety ar gyfer pobl gydag anableddau dysgu drwy raglen o ddatblygiadau newydd. Drwy weithio cyfochr â'r Adran Dai a chymdeithasau tai lleol, rydym wedi medru buddsoddi mewn sawl cynllun ac yn parhau i baratoi cynlluniau er mwyn uwchraddio mwy o eiddo. Disgwylir y bydd y cynlluniau rydym wedi buddsoddi dros y 24 mis diwethaf mewn defnydd erbyn haf 2025.

Dementia Actif Môn
Mae'r prosiect hwn wedi gwneud cynnydd sylweddol yn ystod y 3 blynedd diwethaf, ac wedi creu mwy o gyfleoedd ar gyfer gweithgareddau corfforol a chymdeithasu ar gyfer grwpiau ac unigolion ar draws yr Ynys. Rydym erbyn hyn wedi buddsoddi mewn ail aelod o staff llawn amser er mwyn datblygu y gwasanaeth ymhellach ac i gyrraedd mwy o unigolion gan gynnwys ein cartrefi gofal a gwasanaethau dydd.

Gofal Cymdeithasol a Llesiant
Mae Môn Actif wedi buddsoddi dros £1miliwn yn ein cyfleusterau hamdden yn ystod y flwyddyn. Mae hyn wedi cynnwys gwaith ar Ganolfan Hamdden Plas Arthur i gwblhau gwaith cladio, ffenestri newydd, insiwleiddio, gwaith toi a gosod lloches beics er mwyn hyrwyddo teithio llesol. Yn ogystal gosodwyd llawr newydd yn y neuadd chwaraeon, ac fe'i hariannwyd yn bennaf gan grant cyfalaf Chwaraeon Cymru. Mae gwaith hefyd wedi cymryd lle yng Nghanolfannau Hamdden Amlwch a Chaergybi. Cafodd Canolfan Hamdden Amlwch ffenestri newydd a goleuadau newydd LED i'r cae 3G. Cafwyd llawr newydd yn y swyddfa a goleuadau LED allanol yng Nghanolfan Hamdden Caergybi.

Gwarchod y Cyhoedd
Bu i Gwarchod y Cyhoedd gynnal sawl ymgyrch i dynnu fêps anghyfreithlon oddi ar y farchnad sy'n cyrraedd drwy borthladd Caergybi ac yn cael eu gwerthu yn ein siopau. Hyd yn hyn rydym wedi atal dros 55,000 o fêps anghyfreithlon a pheryglus rhag cyrraedd pobl Môn.
Mae'r tîm Gwarchod y Cyhoedd hefyd wedi ymweld â'n cymunedau ac ymgysylltu â'r trigolion er mwyn codi ymwybyddiaeth o sgamiau ariannol sy'n cael effaith andwyol ar fywydau, safonau byw ac iechyd meddyliol. Gosodwyd 'blocwyr galwadau' mewn tai preswyl er mwyn arbed unigolion hŷn a bregus rhag derbyn galwadau ffôn niwsans a thwyllodrus.

Economi

Y Gronfa Ffyniant Gyffredin (SPF)
Yn ystod y flwyddyn dyrannodd y Cyngor £16miliwn o arian y Gronfa Ffyniant Gyffredin ar brosiectau fydd yn gwneud gwir wahaniaeth i gymunedau lleol. Mewn cydweithrediad â phartneriaid lleol, dewiswyd 25 prosiect ar draws yr Ynys. Mae tua £3 miliwn hefyd wedi ei glustnodi er mwyn gwella sgiliau rhifedd oedolion, fel rhan o Raglen Lluosi Llywodraeth y DU. Rydym wedi gweld effaith ar unigolion a busnesau ar draws y sir.

- Mae bron i 400 o fusnesau, mentrau a sefydliadau wedi derbyn grantiau o'r cynllun a 631 wedi derbyn cymorth ychwanegol.
- Rydym wedi gweld gwella i tua 1,500m2 o lefydd gwyrdd, gwella cyfleusterau cyhoeddus, ac wedi plannu dros 5,000 o goed.
- Mae dros 1,000 o bobl hefyd wedi ennill cymwysterau newydd, gan agor drysau at gyfleoedd gwaith gwell.

Rhaglen Adfywio Caergybi
Mae Caergybi wedi elwa o wariant o £22.5m drwy Gronfa Adfywio Llywodraeth y DU. Mae'r gronfa wedi ariannu prosiectau fel yr estyniad i'r Ucheldre, adeilad yr Empire, adeiladau fel cyn fanc HSBC, ynghyd â nifer o welliannau yng Nghanol Tref a'r cabannau newydd ar Newry. Gallwn ymfalchïo o gyrraedd allbynnau uchelgeisiol ac effaith positif ar y Dref a'r gymuned. Bu ymgysylltu cryf a rheolaidd efo'r gymuned er mwyn rhoi cyfle iddynt leisio barn a chyfrannu at y datblygiadau.

Gogledd yr Ynys
Mae caniatâd cynllunio wedi'i sicrhau ar gyfer 10 o Unedau busnes newydd yn Amlwch. Mae gwaith hefyd ar droed i ailwampio hen adeilad Morwrol y 'Marine Terminal' ym Mhorth Amlwch. Mae trafodaethau a threfniadau hefyd ar waith er mwyn sicrhau cyllid i ariannu ymyraethau a phrosiectau tu hwnt i 2025/26.

Porthladd Rhydd
Bydd Porthladd Rhydd Ynys Môn yn gyfle arbennig i wella economi Gogledd Cymru drwy ddenu mewnfuddsoddiad sylweddol i yrru gweithgarwch economaidd, gan ddarparu swyddi sgiliau uchel, â chyflogau uchel i'r gweithlu lleol. Bu i safleoedd Trethi Canolbarth Môn a Chaergybi gael eu dynodi ym mis Ionawr 2025 a gwaith sylweddol o ddymchwel ac adfer yn symud ymlaen ar safleoedd blaenorol Alwminiwm Môn yng Nghaergybi a 2-Sisters yn Llangefni. Wrth i'r gwaith ar y safleoedd ddatblygu bydd y Porthladd Rhydd yn parhau i sicrhau'r buddion mwyaf bosib i'r Ynys allu cymryd mantais yn llawn.

Arfor
Nod y rhaglen hon gan Llywodraeth Cymru yw cefnogi defnydd o'r Gymraeg ac mae bron i £1 miliwn wedi ei fuddsoddi mewn 30 o fusnesau lleol. Mae rhaglen wedi helpu creu 50 o swyddi a chyfrannu at datblygu'r economi a chryfhau'r Gymraeg ar yr Ynys.

Canol Trefi
Rydym wedi bod yn gweithredu Strategaeth Gwella Canol Trefi Ynys Môn 2023-28 ac mae Cyllid Adfywio Llywodraeth Cymru wedi ei ddefnyddio i wella eiddo trefol mewn sawl lle ar draws yr Ynys.

- Mae 9 o gynghorau tref a chymuned wedi derbyn £250k ar gyfer prosiectau a digwyddiadau lleol.
- Mae 20 o brosiectau wedi derbyn grantiau gwella eiddo gwerth £1.5m yn cynnwys llenwi 11 eiddo gwag. 54 adeilad canol tref wedi eu peintio gan MonCF gyda chyllid SPF drwy'r Cyngor Sir.
- 82 grant busnes bach canol tref wedi ei roi gan MonCF gyda chyllid SPF drwy'r Cyngor Sir.

Safle Wylfa
Mae safle Wylfa bellach o dan berchnogaeth uniongyrchol Llywodraeth y DU ers Mawrth 2024. Mae disgwyl cadarnhad yn dilyn Adolygiad Gwariant Llywodraeth y DU ddiwedd yr Haf os bydd Wylfa wedi ei ddewis fel safle i dderbyn datblygiad Adweithyddion Modiwl Bach (SMR). Mae'r Cyngor wedi bod mewn cyswllt rheolaidd gyda'r Llywodraeth i holi am ddiweddariad ar y sefyllfa.

Cadwraeth Natur
Mae'r flwyddyn ddiwethaf wedi amlygu pwysigrwydd cydweithio â rhanddeiliaid a phartneriaid eraill os ydym am sicrhau adferiad byd natur yn llwyddiannus. Bu cydweithio llwyddiannus gyda Cyfoeth Naturiol Cymru. Trwy ddefnyddio cyllid SPF (Y Gronfa Ffyniant Gyffredin)

Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy (SLSP) a Cronfa Datblygu Cynaliadwy (SDF) a rydym wedi cyflawni gwaith adfer dolydd ar gynefinoedd arfordirol, plannu mwy na 6,000 o goed, rheoli rhostir a chyhoeddi cynllun rheoli rhostir newydd. Bu cydweithio hefyd gyda ffermwyr i gyflawni prosiectau waliau a gwrychoedd, a phrosiectau dal dŵr gan gynnwys Afon Wygyr.

Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol
Mae'r tîm wedi helpu i gyflwyno ac ariannu amrywiaeth enfawr o ddigwyddiadau sy'n ailgysylltu pobl â byd natur. Mae pobl ifanc lleol wedi manteisio ar gyfleoedd ysgolion coedwig, digwyddiadau rhieni a phlant, digwyddiadau awyr dywyll a diwrnodau gwirfoddoli cadwraeth. Rydym hefyd wedi bod yn ffodus i weithio gyda phartneriaid i ddarparu 2 adnodd addysgol ar gyfer ysgolion sy'n gysylltiedig â'r cwricwlwm Cymreig newydd gyda ffocws ar natur, newid hinsawdd, amaethyddiaeth ac ansawdd dŵr ymhlith pynciau eraill.

Mynediad at Natur
Mae dros £1m wedi'i fuddsoddi drwy'r rhaglen SPF i wella mynediad i rai o'n safleoedd allweddol ac i deithiau cerdded cylchol arfordirol fel y gall cymunedau fanteisio'n economaidd o Lwybr Arfordir Cymru. Cafodd llwybrau Gwarchodfa Natur Lleol Nant y Pandy, Llyn Maelog a Choed y Môr ym Mhorthaethwy eu gwella.

Twristiaeth
Bu ffocws eleni ar sicrhau rheolaeth dda o gyrchfannau. Aeth gwefan newydd Croeso Môn yn fyw ac mae wedi cael derbyniad da. Mae arwyddion arfordirol newydd yn cael eu cyflwyno ar ein safleoedd allweddol gyda ffocws ar ddiogelwch yn gysylltiedig â chanllawiau'r RNLI. Croesawyd dros 70 o longau yng Nghaergybi, ac rydym yn parhau i chwarae rhan weithredol i sicrhau bod yr Ynys, ei chymunedau a'i busnesau yn elwa o'r ymweliadau, ynghyd â rhoi profiadau gwerthfawr i'n hymwelwyr.

Cynllunio
Mae gwaith wedi cychwyn ar baratoi Cynllun Datblygu Lleol (CDL) newydd ar gyfer Ynys Môn. Y cam cyntaf o'r broses oedd paratoi a chytuno gyda Llywodraeth Cymru ar Gytundeb Cyflenwi sy'n amlinellu'r amserlen ar gyfer cwblhau pob cam o baratoi'r CDL. Mae'r gwaith ar yrru'r Cynllun yn ei flaen yn parhau, a'r broses Galw am Safleoedd yw'r garreg filltir fawr nesaf. Bydd hyn yn rhoi cyfle i dirfeddianwyr gyflwyno safleoedd i'w hystyried ar gyfer datblygiad yn y dyfodol sy'n gysylltiedig â chyflawni gweledigaeth ac amcanion y Cynllun.

Tai

Dyma rhai o ystadegau gwasanaeth tai y Cyngor am y flwyddyn:
- 63 o dai gwag yn ôl i ddefnydd
- 826 o aelwydydd wedi cysylltu gyda'r Cyngor am eu bod dan fygythiad neu yn ddigartref
- £15.23m wedi ei wario ar adeiladu cartrefi ynni effeithlon newydd, gyda pherfformiad ynni gradd A, i leihau ein hôl troed carbon.
- £9.86m wedi ei wario ar uwchraddio stoc tai cyfredol yn cynnwys mesurau effeithiolrwydd ynni.

Rhaglen Solar a Batri Storio:

Mae gwaith wedi dechrau ar ddwy raglen waith ar raddfa fawr gyda chontract amnewid cegin a chontract i osod cyfleusterau Solar a Storio Batri dros y 5 mlynedd nesaf i eiddo perthnasol. Dyfarnwyd y contract, gwerth £15m, i gwmni lleol sydd wedi'i benodi i ymgymryd â'r gosodiadau ôl-weithredol i holl eiddo'r Stoc Tai lle bod hynny'n ymarferol.
I gychwyn, mae'r cytundeb yn canolbwyntio ar ardaloedd sydd oddi ar y rhwydwaith nwy naturiol a dechreuodd y gwaith yn gynnar ym mis Ionawr 2025 yn ardal Gwalchmai gydag adborth cadarnhaol gan y trigolion hyd yma. Yn ystod 2025/26 bydd y rhaglen yn parhau i ganolbwyntio ar eiddo â pherfformiad ynni is, sydd â trydan, olew neu LPG fel eu prif ffynhonnell wresogi.

Fflatiau Plas Alltran, Caergybi
Cafodd gwaith ei wneud i ddiogelu'r adeilad rhestredig Gradd II adfeiliedig hwn ger porthladd Caergybi. Mae Plas Alltran wedi syrthio i gyflwr adfywio ers amser maith ac wedi bod yn destun ymddygiad gwrthgymdeithasol. Mae'r Cyngor wedi bod yn gweithio mewn partneriaeth â Cadw a Llywodraeth Cymru i gyflawni'r prosiect. Y bwriad yw datblygu 4 fflat cymdeithasol fforddiadwy newydd, sy'n cynnwys pedwar fflat 1 ystafell wely.

Datblygiadau Tai
Rydym wedi parhau i fuddsoddi yn ein heiddo i wella ansawdd cartrefi presennol yn ogystal â symud ymlaen gyda'n datblygiad o gartrefi newydd i gynyddu ein nifer o gartrefi ledled yr Ynys.
Yn ystod 2024/25 cwblhawyd datblygiad ar y safleoedd canlynol:-

- Cloch yr Eglwys, Ffordd Garreglwyd, Holyhead (8 Fflat).
- Llys Llwydiarth, (10 tŷ). Ymwelwyd â'r datblygiad hwn gan y Prif Weinidog yn ystod y flwyddyn.
- Ffordd Kyffin a Cilfach Cwta/Cilfach Clai, (10 tŷ).

Gofal Ychwanegol yn Tyddyn Mostyn, Porthaethwy
Bydd cyfleuster Gofal Ychwanegol Aethwy yn gyfleuster dementia-gyfeillgar 45 uned gydag 28 ystafell wely er mwyn gofal preswyl. Yn y cyfleuster bydd swyddfeydd y Tîm Adnoddau Cymunedol, arlwyo, cymorth a llety ategol. Mae'r prosiect wedi mynd trwy'r cam cynllunio cyn ymgeisio ac mae'n cael ei baratoi ar gyfer caniatâd cynllunio llawn.

Rhaglen Amnewid Cegin:
Ym mis Ionawr 2025 dechreuodd ein Rhaglen Amnewid Cegin i gydymffurfio gyda Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC). Mae'r contract hwn yn cynnwys adnewyddu ceginau presennol er mwyn cydymffurfio â rhwymedigaethau cyfredol SATC. Mae'r rhaglen waith yn dilyn cylch bywyd ceginau presennol a osodwyd rhwng 2008 a 2013 fel rhan o gontract gwreiddiol SATC gyda gwaith wedi'i ganoli ar hyn o bryd yn ardal Llangefni.

Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC 2023)
Rydym yn parhau i fuddsoddi yn ein stoc dai drwy ailfodelu eiddo nad yw'n addas mwyach a gweithio tuag at gyflawni Safonau Ansawdd Tai Cymru 2023. Ers i'r cyhoeddiad gael ei wneud, rydym yn adolygu'r adnoddau a'r goblygiadau ariannol sydd eu hangen i gyflawni'r rhaglen 10 mlynedd hon. Mae'r gofynion newydd hyn yn gosod safonau uchelgeisiol gydag effeithlonrwydd ynni a datgarboneiddio y stoc dai.

Newid Hinsawdd

Lleihau ôl troed carbon ein asedau

Gosodwyd systemau gwres carbon isel (pympiau gwres ffynhonnell aer) ar draws ein asedau, gan gynnwys yn y Pencadlys. Rhagwelir bydd y gwaith yma'n arwain at lleihad sylweddol mewn allyriadau carbon wrth i'r adeiladau drosi o danwyddau ffosil ar gyfer eu gofynion gwresogi a dŵr poeth. Yn ogystal, yn dilyn llwyddo denu grant sylweddol o dros £750k, mae'r gwaith o osod paneli solar yn meysydd parcio'r Pencadlys wedi cychwyn, a bydd y trydan y bydd yn cael ei gynhyrchu yn cael ei ddefnyddio i wefru cerbydau.

Trawsnewid ein fflyd i gerbydau trydan

Yn ystod y flwyddyn cafodd 13 o gerbydau trydan ychwanegol ei prynu, sy'n golygu fod 35 cerbyd trydan yn rhan o'r fflyd erbyn hyn. Mae gwaith sylweddol wedi bod i osod 34 o bwyntiau gwefru er defnydd cerbydau fflyd - 30 wrth y Pencadlys, 2 ym Mhlas Arthur a 2 ym Mlaen y Coed. Yn ogystal mae'r Gwasanaeth Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff wedi cyd-weithio gyda'r gymuned yn ward Crigyll er mwyn treialu darparu cludiant cymunedol i gysylltu gyda'r prif ddarpariaeth bws.

Economi cylchol

Mae gwasanaeth gwastraff y Cyngor wedi bod yn cyd-weithio gyda Medrwn Môn a Hospis Dewi Sant i gynnig mwy o gyfleon i ail-ddefnyddio nwyddau fyddai fel arall yn cael eu taflu.

Cymeradwyo Cynllun Strategol Rheoli Perygl Llifogydd

Cymeradwywyd y cynllun hwn ym mis Mawrth 2025 yn dilyn ymgynghoriad gyda rhanddeiliaid. Bydd y cynllun yn rhoi sail i sut fydd y Cyngor yn ymateb i rhai o sgil effeithiau newid hinsawdd. Yn ogystal, mae 2 brosiect atal llifogydd wedi eu gwireddu yn ystod y flwyddyn, a dyluniad ar gyfer 2 safle arail wedi eu cwblhau a bydd rhain yn cael eu rhoi ar waith fel mae cyllid yn caniatáu.

Ymateb i faterion argyfwng

Bu swyddogion y Cyngor yn ymateb i sawl argyfwng dros y flwyddyn, gan gynnwys sgil effeithiau storm Darragh ac Eowyn ar ein ffyrdd ac adeiladau pan derbyniwyd dros 100 o alwadau. Yn ogystal, mae'r Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo wedi parhau i gynnal ein adeiladau, ail-wynebu a chadw ffyrdd ar agor a chasglu gwastraff yn wythnosol.

Yr Iaith Gymraeg

Cryfhau statws y Gymraeg
Cyfeiriodd adroddiad y llynedd at y flaenoriaeth amlwg a roddwyd i'r Gymraeg drwy ei sefydlu yn un o amcanion strategol Cynllun y Cyngor ar gyfer 2023 i 2028. Adeiladom ar y flaenoriaeth honno eleni trwy ddiweddaru ein polisi iaith Gymraeg. Mae'r polisi newydd yn ei gwneud yn gwbl glir i bawb sy'n delio neu'n rhan o'r cyngor y gallent dderbyn ein holl wasanaethau yn Gymraeg. Adlewyrcha'r camau breision sydd wedi eu cymryd gennym i gynyddu ein defnydd mewnol o'r Gymraeg trwy egluro bod yr iaith yn cael ei defnyddio ym mhob agwedd o weinyddiaeth y cyngor.

Mwy o staff yn dysgu a datblygu eu sgiliau Cymraeg

Diolch i bartneriaeth effeithiol gyda'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol, mae mwy o'n staff nag erioed yn derbyn hyfforddiant i wella eu sgiliau iaith Gymraeg. Ers i dîm y Gymraeg a'r tîm hyfforddi fynd ati i hyrwyddo'r gefnogaeth sydd ar gael i staff y Cyngor mae'r niferoedd sy'n dysgu wedi codi dros 200% o 15 yn 2021/22 i dros 80. Mae'r hyfforddiant at gael gan diwtoriaid penodol i'r cyngor ac yn cynnig cefnogaeth ar bob lefel, o sylfaen i ddechreuwyr pur i hyfforddiant sgiliau iaith i wella . Braf hefyd yw clywed gan gyd-aelodau'r cyngor sy'n dysgu ar y cyd efo'n swyddogion am y tro cyntaf.

Cydnabyddiaeth cenedlaethol i'n harferion
Ein strategaeth hybu'r Gymraeg oedd un o bynciau trafod cynhadledd flynyddol Cymdeithas Comisiynwyr Iaith y Byd yng Nghaerdydd ym mis Mai 2024. Cafodd ein swyddog iaith gyfle i annerch cynulleidfa ryngwladol a sôn am ein hymdrechion i gynyddu defnydd o Gymraeg ym Môn trwy ein system addysg, gwasanaethau ieuenctid, hamdden, gofal, cynllunio a sawl maes arall yr ydym yn gyfrifol amdanynt. Mae ein harferion mewn perthynas â'r iaith wedi eu cydnabod ers tro gan Gomisiynydd y Gymraeg fel esiamplau o arferion effeithiol y dylai sefydliadau eraill efelychu.

Gweithio mewn partneriaeth
Mae cefnogaeth Fforwm Iaith Ynys Môn yn gryfder parhaus i ni fel cyngor. Bu eleni yn flwyddyn brysur arall i'r fforwm oedd yn dathlu degawd o fodolaeth ers cael ei sefydlu wreiddiol gan y cyngor yn 20214. Braf oedd gweld pabell lawn yn gwrando ar gyfraniadau gan rai o aelodau'r fforwm yn Sioe Môn ym mis Awst i nodi garreg filltir hon.
Mae swyddogion y cyngor yn arwain dau o is-grwpiau fforwm sy'n canolbwyntio ar addysg a'r defnyddio'r Gymraeg yn y gwaith. Yn ogystal â chlywed am cyflawniadau grwpiau hyn, cafodd yr aelodau gyflwyniadau ar yr ystyriaeth o roddwn i'r Gymraeg o fewn gofal maeth a chynllunio gwald o thref eleni.
Fe wnaethom barhau i weithio mewn partneriaeth â Chomisiynydd y Gymraeg, awdurdodau lleol ardal ARFOR (Gwynedd, Ceredigion a Sir Gâr), ac eraill i fodelu ein defnydd mewnol o'r iaith, ac aelodau Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn i helpu'n gilydd recriwtio mwy o siaradwyr Cymraeg i gynnal ein safon uchel o wasanaethau.